

Dr. Mustafa Tolga ÖZER
Türk Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Medeni Hukuk Anabilim Dalı

MEDENİ HUKUKTA HATA KAVRAMI

İÇİNDEKİLER

TAKDİM YAZISI.....	VII
ÖNSÖZ	IX
İÇİNDEKİLER.....	XI
KISALTMALAR LİSTESİ	XXIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM HATA KAVRAMI VE TÜRLERİ

§1. HATANIN TARİHİ TEMELLERİ	5
§2. HATA KAVRAMI.....	10
I. Hatanın Bir Hukuk Kurumu Olarak Düzenlenmesindeki Amaç.....	10
II. Güven Prensibinin Sınırı Olarak Hata Kavramı.....	13
A. Güven Prensibi.....	13
B. Güven Prensibinin Sınırlanması (Güven Prensibi ve Hata İlişkisi)	17
III. Sözleşme Serbestisi (İrade Özerkliği) ve Hata.....	19
IV. İrade Beyanının Unsurları ve Hata	23
A. Genel Olarak.....	23
B. Beyan İradesi / Beyan Şuuru Eksikliği.....	28
V. Hatanın Tanımı.....	31

A. Genel Olarak.....	31
B. Psikolojik Açıdan Hata.....	32
C. Hukuki Açıdan Hata.....	34
1. Genel Olarak.....	34
2. Gerçeğin Bilinmemesi Durumu (Ignorantia)	37
a. Genel Olarak.....	37
b. Kişinin Bilgi Edinmekten İsteyerek Kaçınması (Bilinçli Bilgisizlik).....	38
3. Hukuki Açıdan Hata Kapsamına Girip Girmedığı Tartışmalı Olan Durumlar.....	40
a. Okunmadan İmzalanan Belge.....	40
b. Yabancı Dilde Yapılan Hukuki İşlem	42
c. Beyaza İmza (Açığa İmza).....	46
d. Otomatikleştirilmiş Makine Beyanları ve Yapay Zeka Aracılığıyla Gerçekleştirilen İşlemler	49
aa. Genel Olarak.....	49
bb. Otomatikleştirilmiş Makine Beyanları.....	51
cc. Yapay Zekâ Beyanları.....	52
§3. HATANIN TÜRLERİ	54
I. Genel Olarak.....	54
II. Beyan Hatası.....	55
A. Genel Olarak.....	55
B. Beyan Hatasının Temel Türleri.....	57
1. Beyan Fiilinde Hata	57
2. Beyanın İçeriğinde Hata.....	58
3. Muhatabın Hatası (Empfängersirrtum)	60
C. Beyanda Kasten Meydana Getirilen Bozukluğun Hata Olarak Değerlendirilmesinin Mümkün Olup Olmadığı Hususu	62
1. Zihni Kayıt.....	63
2. Şaka Beyanı.....	66
III. Saik Hatası	66
A. Saik Kavramı	66

B. Saik Hatasının Oluşumu	68
IV. Beyan Hatası ve Saik Hatası Ayrımına İlişkin Eleştiriler	70

İKİNCİ BÖLÜM

HATAYA HUKUK DÜZENİNCE SONUÇ BAĞLANMASI İÇİN GEREKLİ ŞARTLAR

§1. GENEL OLARAK.....	75
§2. HATANIN ESASLI OLMASI ŞARTI	77
I. Genel Olarak.....	77
II. Esaslı Beyan Hatası.....	78
A. Beyan Hatasının Hangi Durumda Esaslı Kabul Edileceğine İlişkin Teoriler	79
1. Bütün Beyan Hatalarının Esaslı Olduğu Görüşü	79
2. Beyan Hatasının Hiçbir Zaman Esaslı Sayılmayacağı Görüşü	81
3. Sadece Kanunda Sayılan Hata Hallerinin Esaslı Olduğu Görüşü	82
4. Sadece İşlemin Karşı Tarafınca Anlaşılabilen Beyan Hatalarının Esaslı Olduğu Görüşü	83
5. Esaslı Beyan Hatasının Hem Objektif Hem de Subjektif Olarak Esaslı Olması Gerektiğini Savunan Görüş.....	85
a. Genel Olarak.....	85
b. Beyan Hatasının Subjektif Olarak Esaslı Olması.....	86
c. Beyan Hatasının Objektif Olarak Esaslı Olması.....	87
aa. Hatanın Dürüstlük Kuralı Gereğince Esaslı Olması Gerektiği Görüşü.....	87
bb. Beyan Hatasının Objektif Açıdan Esaslı Olup Olmadığının Tespitinde Temel Hatasına İlişkin Düzenlemeden Yararlanılması Gerektiği Görüşü	90
cc. Beyan Hatasının Sözleşmenin Esaslı Unsurlarına İlişkin Olması Gerektiği Görüşü / Görüşümüz	92

B. Kanunda Yer Alan Esaslı Beyan Hatası Türleri.....	95
1. Genel Olarak.....	95
2. Sözleşmenin Niteliğinde Hata (error in negotio)	97
3. Sözleşmenin Konusunda Hata (error in corpore).....	99
4. Kişide Hata (error in persona).....	101
a. Genel Olarak.....	101
b. Sözleşmenin Tarafına İlişkin Hata.....	102
c. Sözleşme Yapılırken Kimliği Göz Önünde Tutulan Kişide Hata	104
5. Miktarda Hata (error in quantitate).....	105
a. Genel Olarak.....	105
b. Miktar Hatasının Esaslı Olması.....	108
6. İletmede Hata / Vasitanın Hatası.....	109
a. Genel Olarak.....	109
b. Beyanın Teknolojik Cihazlar Aracılığıyla İletilmesi.....	111
c. Aracının Beyanı Karşı Tarafa Kasten Hatalı İletmesi ...	112
III. Temel Hatası (Esaslı Saik Hatası)	114
A. Genel Olarak.....	114
B. Temel Hatasının Şartları	115
1. Hatanın Konusunun Belirli Bir Olay / Olgu Olması.....	115
a. Genel Olarak.....	115
b. Hata Konusunun Sözleşme İçerisinde Yer Almasının Gerekip Gerekmediği Hususu.....	117
c. Risk İçeren Sözleşmelerde Hata (Risk Dağılımı ve Hata İlişkisi)	118
d. Geleceğe İlişkin Temel Hatası.....	121
aa. Genel Olarak.....	121
bb. Öğretideki Görüşler.....	121
aaa. Geleceğe ilişkin Temel Hatasını Kabul Etmeyen Görüş.....	121
bbb. Geleceğe İlişkin Temel Hatasını Sınırlı Olarak Kabul Eden Görüş.....	123

---

ccc. Geleceğe İlişkin Temel Hatasını Kabul Eden Görüş.....	124
ddd. Görüşümüz.....	124
cc. Geleceğe İlişkin Temel Hatası ve Sözleşmenin Uyarlanması Kurumları Arasındaki Sınırın Belirlenmesi.....	128
dd. Geleceğe İlişkin Temel Hatası ve Şart Kurumu Arasındaki Sınır.....	131
2. Hataya Düşülen Saikin Sözleşmenin Temeli Sayılması.....	132
a. Hatanın Subjektif Açıdan Sözleşmenin Temeli Sayılması.....	132
aa. Genel Olarak.....	132
bb. Hatanın Subjektif Açıdan Esaslı Olduğunun Tespiti.....	134
b. Hatanın Objektif Açıdan Sözleşmenin Temeli Sayılması.....	137
3. Hatanın Konusunu Oluşturan Saikin Sözleşmenin Temelini Teşkil Ettiğinin Karşı Tarafça Bilinmesi veya Bilinebilir Olması.....	141
a. Genel Olarak.....	141
b. Mehaz İsviçre Hukuku'ndaki Düzenleme.....	141
c. Türk Hukuku'ndaki Düzenleme.....	143
4. Saik Hatasının Esaslı Olması Şartının İstisnası Olarak Hile Kurumu.....	146
C. Temel Hatasının Özel Görünüm Şekilleri.....	150
1. Genel Olarak.....	150
2. Nitelik Hatası (Eigenschaftsirrtum).....	151
a. Genel Olarak.....	151
b. Nitelik Hatasının Sınıflandırılmasına İlişkin Görüşler	154
aa. Nitelik Hatasının Saik Hatası Olduğu Görüşü.....	154
bb. Nitelik Hatasının Kendine Özgü (Sui Generis) Bir Hata Olduğu Görüşü (İşlem İçi Nitelik Hatası).....	155
aaa. Fikrin İzahı.....	155

bbb. İşlem İçi Nitelik Hatası Görüşüne Karşı Eleştiriler	159
cc. Nitelik Hatasının Beyan Hatası Olduğu Görüşü.....	162
dd. Görüşümüz	165
c. Nitelik Hatasının Konusu	166
aa. Genel Olarak.....	166
bb. Kişinin Niteliğinde Hata	168
cc. Eşyanın (Şeyin) Niteliğinde Hata	171
dd. Cins Borcunun ve Yüklenicinin Eser Sözleşmesinden Doğan Borcunun Nitelik Hatasının Konusunu Oluşturmasının Mümkün Olup Olmadığı Tartışması.....	173
aaa. Cins Borçları.....	173
bbb. Eser Meydana Getirme ve Teslim Borcu	179
d. Nitelik Hatasının Ayıp ve Zapt Kurumlarıyla İlişkisi	181
aa. Hata ve Ayıp İlişkisi	181
aaa. Genel Olarak.....	181
bbb. Satım Sözleşmesinde Hata ve Ayıp İlişkisi.....	185
ccc. Kira Sözleşmesinde Hata ve Ayıp İlişkisi	196
ddd. Ayıptan Sorumluluğu Sınırlayan veya Ortadan Kaldıran Anlaşmaların Hataya Başvurmayı Engelleyip Engellemediği Hususu	198
bb. Hata ve Zapt İlişkisi	200
aaa. Genel Olarak.....	200
bbb. Satım Sözleşmelerinde Hata ve Zapt İlişkisi ...	202
ccc. Kira Sözleşmelerinde Hata ve Zapt İlişkisi	205
3. Hukuki Hata (Rechtsirrtum)	206
a. Hukuki Hata ve Olgu Hatası Ayrımı	206
b. Kanunun Bilinmemesi	208
c. Kanunun Hatalı Yorumlanması (Hukuki Sonuç Hatası / Rechtsfolgenirrtum).....	211
4. Hesaplama Hatası (Kalkulationsirrtum).....	212
a. Genel Olarak.....	212

b. Gizli (Nitelikli) Hesap Hatalarının Temel Hatası Olarak Kabul Edilebilmesinin Mümkün Olup Olmadığı Hususu	214
§3. HATAYA DÜŞEN KİŞİNİN SÖZLEŞMENİN TARAFI OLMASI ŞARTI (HATANIN ARANACAĞI KİŞİ)	215
I. Genel Olarak.....	215
II. Tüzel Kişilerin Taraf Olduğu Sözleşmelerde.....	218
III. Temsilci Aracılığıyla Yapılan İşlemlerde	220
A. Doğrudan Temsilde	220
1. Temsilcinin Hatası	220
2. Temsil Olunanın Hatası.....	225
B. Dolaylı Temsilde	226
§4. HATANIN SÖZLEŞMENİN KURULMASI SIRASINDA MEVCUT OLMASI ŞARTI (HATANIN ARANACAĞI ZAMAN)	227
I. Genel Olarak.....	227
II. Hazırlar Arasından Kurulan Sözleşmelerde Hata	228
III. Hazır Olmayanlar Arasında Kurulan Sözleşmelerde Hata	228

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM HATANIN SONUÇLARI

§1. HATANIN SÖZLEŞMEYE ETKİSİNE İLİŞKİN TEORİLER	231
I. Genel Olarak.....	231
II. Geçersizlik Teorisi (Ungültigkeitstheorie)	233
III. Bölünmüş Geçersizlik (Tek Taraflı Bağlamazlık) Teorisi.....	234
IV. İptal Edilebilirlik Teorisi (Anfechtungstheorie)	237
V. Görüşümüz	238
A. Genel Olarak.....	238

B. İsviçre Federal Mahkemesi'nin Tartışmalı Picasso Kararı Üzerinden Hatanın Etkisine İlişkin Teorilerin Değerlendirilmesi.....	239
§2. İPTAL HAKKININ KULLANILMASI	242
I. Genel Olarak.....	242
II. İptal Hakkının Hukuki Niteliği (İptal Hakkının Yenilik Doğuran Bir Hak Olması).....	242
III. İptal Hakkının Kullanılması	246
A. İptal Beyanı.....	246
1. Genel Olarak.....	246
2. İptal Sebebinin Beyanda Belirtilmesi.....	247
3. İptal Beyanının Şekli	249
4. İptal Hakkı Sahibi ve İptal Beyanının Yöneltileceği Kişi	250
a. İptal Hakkı Sahibi	250
b. İptal Beyanının Yöneltileceği Kişi	253
c. İptal Hakkının Davada İleri Sürülmesi.....	256
§3. İptal Hakkının Kullanılmasının Sonuçları	258
I. Sözleşme İlişkisinin Sona Ermesi.....	258
A. İptalin Sözleşmeye Etkisine İlişkin Öğretideki Görüşler.....	259
1. Sözleşmenin Geriye Etkili Olarak Ortadan Kalktığı Görüşü	259
2. İptal ile Birlikte Sözleşmesel Bir Tasfiye İlişkisi Oluştugu Görüşü (Umwandlungstheorie).....	264
3. Görüşümüz	266
B. Sürekli Edimli Sözleşmelerde İptalin Etkisi.....	268
C. Sözleşmenin Kısmi İptali	273
II. Tazminat Sorumluluğu (TBK. m. 35).....	280
A. Genel Olarak.....	280
B. Sorumluluğun Şartları	282
1. Hataya Düşenin Kusurlu Olması.....	282
2. Karşı Tarafın İyi Niyetli Olması	287

C. Sorumluluğun Kapsamı.....	289
D. Tazminat Talebine İlişkin Zamanaşımı.....	293
E. İspat Külfeti	294
III. İptal Hakkının Kullanılmasının Dürüstlük Kuralı Uyarınca Sınırlandırılması (TBK. m. 34)	295
A. Hatanın Dürüstlük Kuralına Aykırı Olarak İleri Sürülememesi (TBK. m. 34 f. 1)	297
B. Karşı Tarafın, Sözleşmenin Yanılanın Kastettiği Anlamda Kurulmasına Razı Olması (TBK. m. 34 f. 2)	300
IV. İptal Hakkının Ortadan Kalkması.....	305
A. Genel Olarak.....	305
B. İradi Onay	306
C. Kanuni Onay	311
1. Genel Olarak.....	311
2. İptal Hakkına İlişkin Üst Süre Tartışması	314
D. İptal Hakkından Önceden Feragat Edilmesi.....	317
V. İptale İlişkin Düzenlemelerin Tek Taraflı Hukuki İşlemlerde Uygulanması	320
A. Genel Olarak.....	320
B. İptal Hakkının Kullanılması	324

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
HATANIN (İPTAL HAKKININ) BORÇLAR
HUKUKUNDAN AYRI OLARAK
DÜZENLENDİĞİ VEYA ÖZELLİK ARZ ETTİĞİ
HALLER

§1. GENEL OLARAK.....	327
§2. AİLE HUKUKU.....	328
I. Evliliğin Hata Nedeniyle İptali (TMK. m. 149)	328
A. Genel Olarak.....	328

B. Evliliğin Niteliğinde Hata	330
C. Eşin Şahsında Hata	331
D. Eşin Niteliğinde Hata.....	332
E. İptal Davası	341
II. Boşanmanın Fer'i Sonuçlarına İlişkin Anlaşmaların Hata Nedeniyle İptali	344
A. Genel Olarak.....	344
B. Boşanma Anlaşmasının Hâkimin Onayından Önce İptali.....	348
C. Boşanma Anlaşmasının Hâkimin Onayından Sonra İptali.....	350
D. Boşanma Anlaşmalarının Aynı Zamanda Bir Sulh Anlaşması Karakteri Taşımasının Hataya Etkisi.....	352
III. Tanımanın Hata Nedeniyle İptali	355
A. Genel Olarak.....	355
B. TMK. m. 297 Uyarınca Hata Kavramı	356
C. İptal Davası	358
1. Genel olarak.....	358
2. Hak Düşürücü Süre	360
§3. MİRAS HUKUKU	361
I. Ölümüne Bağlı Tasarrufların Hata Nedeniyle İptali.....	361
A. Genel Olarak.....	361
B. Hataya İlişkin Düzenlemelerin Uygulama Alanı	363
C. TMK. m. 504 Uyarınca Hata Kavramı	365
1. Genel Olarak.....	365
2. Beyan Hatası.....	365
a. Genel Olarak.....	365
b. Beyan Hatası Durumunda Mirasbırakanın Gerçek Arzusunun Tespit Edilmesi (TMK. m. 504 f. 2)	367
3. Saik Hatası	369
D. İptal Hakkının Kullanılması	372
1. Mirasbırakan Tarafından Kullanılması	372

---

2. Mirasçılar veya Vasiyet Alacaklıları Tarafından Kullanılması	375
II. Mirastan Iskatın Hata Nedeniyle İptali (TMK. m. 512)	377
A. Genel Olarak.....	377
B. İptal Davası	380
§4. EŞYA HUKUKU	382
I. Taşınırlarda Zilyetliğin Devrine İlişkin Anlaşmaların İptali.....	382
II. Taşınmazlara İlişkin Tescil Talebinin İptali.....	389
SONUÇ	395
KAYNAKÇA	411